

Mr Mirjana Jovanović-Tomić
advokat u Novom Sadu

ZAŠTITA IZBORNOG PRAVA*

OPŠTE NAPOMENE

Zakon o izboru narodnih poslanika uređuje i pitanje pravne zaštite izbornog prava. Ova pravna zaštita odnosi se kako na zaštitu materijalnog izbornog prava od povreda koje se mogu učiniti u toku odvijanja izbora, tako i na zaštitu izbornog postupka u toku odvijanja izbora.

Zakon o izboru narodnih poslanika zaštitu izbornog prava poverio je izričito (1) organu za sprovođenje izbora, (2) redovnim sudovima i (3) Vrhovnom sudu. Naime, u čl. 7. ovog zakona utvrđeno je da „*Zaštitu izbornog prava obezbeđuju Republička izborna komisija, Vrhovni sud Srbije i nadležni sudovi*”. Ovakvo zakonsko rešenje dovodi u pitanje nadležnost Ustavnog suda Srbije u rešavanju izbornih sporova kao vid nespooredne ustavnosudske zaštite. Naime, u Ustavu Republike Srbije utvrđeno je da „*Ustavni sud odlučuje o izbornim sporovima koji nisu u nadležnosti sudova ili drugih organa*” (čl. 125. st. 1. tač. 7). Ovakvo suženo utvrđena nadležnost Ustavnog suda Srbije i zakonsko rešenje sadržano u odredbi čl. 7. Zakona o izboru narodnih poslanika imaju za posledicu da Ustavni sud Srbije u stvari i ne ostvaruje ovu svoju nadležnost odnosno da je pitanje nadležnosti Ustavnog suda Srbije sporno.

SUBJEKTI PRAVNE ZAŠTITE IZBORNOG PRAVA

Pravo na zaštitu izbornog prava garantovano je biračima i kandidati-ma i podnosiocima izborne liste. Dakle, birač čije je izborno pravo povređeno ima pravo da koristi sredstva za zaštitu svog izbornog prava, kao i

* Rad primljen: 24. X 2000.

kandidat čija su izborna prava i prava u odnosu na kandidovanje povredena.

PRAVNA SREDSTVA ZAŠTITE IZBORNOG PRAVA

A) U postupku ostvarivanja zaštite izbornog prava prema Zakonu o izboru narodnih poslanika protiv odluke, radnje ili propusta biračkog odbora, subjekti pravne zaštite izbornog prava imaju pravo na:

— **Prigovor.** Zaštita izbornog prava pred prvostepenom izbornom komisijom odnosno Republičkom izbornom komisijom pokreće se podnošenjem prigovora (č. 95. st. 1. ZINP). Prigovor se podnosi u pismenoj formi protiv odluke, radnje ili propusta biračkog odbora.

Prigovor se podnosi u roku od 24 časa od časa kada je odluka doneta, odnosno izvršena radnja koju podnosilac prigovora smatra nepravilnom, odnosno od časa kada je učinjen propust.

Republička izborna komisija donosi rešenje u roku od 48 časova od časa prijema prigovora i dostavlja ga podnosiocu prigovora. Ako Republička izborna komisija usvoji prigovor, poništiće odluku ili radnju. Ako Republička izborna komisija po prigovoru ne donese rešenje u rokovima predviđenim ovim zakonom, smatraće se da je prigovor usvojen.

— **Žalba.** Žalba je pravni lek koji se može koristiti protiv rešenja prvostepene izborne komisije odnosno Republičke izborne komisije. Žalba se može izjaviti protiv rešenja Republičke izborne komisije kojim je odbačen ili odbijen prigovor. Žalba se izjavljuje Vrhovnom sudu Srbije (čl. 97. st. 1. ZINP).

Žalba se podnosi u roku od 48 časova od prijema rešenja. Republička izborna komisija dužna je da u roku od 24 časa od prijema žalbe dostavi Vrhovnom sudu Srbije prigovor i sve potrebne spise.

Vrhovni sud Srbije odlučuje po žalbi shodnom primenom odredaba zakona kojim se uređuje postupak u upravnim sporovima.

Odluka po žalbi doneće se u roku od 48 časova od prijema žalbe sa spisima. Odluka doneta u postupku po žalbi je pravosnažna i protiv nje se ne mogu podneti zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke, niti zahtev za ponavljanje postupka predviđen Zakonom o upravnim sporovima.

Ako Vrhovni sud Srbije usvoji žalbu, određena izborna radnja, odnosno izbori ponoviće se i to najkasnije za 10 dana.

B) U slučaju povrede izbornog prava od strane **organa nadležnog za vođenje biračkog spiska**, subjekti prava na zaštitu izbornog prava imaju pravo da podnesu:

— **Tužbu.** Tužba je pravno sredstvo koju subjekt izbornog prava podnosi ako je po njegovom zahtevu za upis, brisanje, izmenu, dopunu ili ispravku biračkog spiska, nadležan organ za vođenje biračkog spiska doneo rešenje kojim nije prihvatio njegov zahtev. Protiv takvog rešenja, koje inače nadležan organ za vođenje biračkog spiska ima obavezu da done-

se u roku od 48 časova od prijema zahteva, subjekt izbornog prava ima pravo da u roku od 48 časova od časa dostavljanja rešenja podnese tužbu sudu nadležnom za rešavanje u upravnim sporovima. O toj tužbi odlučuje sud u roku od 24 časa od časa prijema tužbe i to shodno propisima o upravno-sudskom postupku. Odluka suda je pravosnažna i izvršna (čl. 19. ZINP).

U čl. 17. ZINP regulisana je situacija kada nadležan organ za vođenje biračkog spiska briše iz biračkog spiska lica koja su umrla ili su promenila prebivalište. U tom slučaju Zakon je *propisao obavezu organa koji vodi birački spisak da o brisanju tih lica donese rešenje*. Ovo rešenje se dostavlja licu koje je promenilo prebivalište ako je njegova adresa poznata, odnosno objavljuje se na uobičajen način u mestu njegovog poslednjeg prebivališta. U čl. 18. ZINP utvrđeno je da po žalbi na rešenje iz ovog člana *odlučuje Ministarstvo nadležno za poslove u oblasti uprave*.

Nejasno je, kojim su se razlozima rukovodili autori ovog zakona, kada su za **brisanje lica iz biračkog spiska zbog promene prebivališta** od strane organa koji vodi birački spisak (čl. 17) utvrdili da po žalbi brisanog lica odlučuje Ministarstvo nadležno za poslove u oblasti uprave (čl. 18. ZINP), bez drugih oblika prava na zaštitu, a za **brisanje iz biračkog spiska po zahtevu birača**, rešenje donosi organ koji vodi birački spisak i protiv tog rešenja može se podneti tužba sudu nadležnom za rešavanje u upravnim sporovima (čl. 19. ZINP).

POVREDA PRAVA NA ŽALBU

U članovima 46. i 84. Zakona o izboru narodnih poslanika propisana su rešenja koja povređuju pravo na žalbu:

— U čl. 46. st. 3. ZINP regulisana je situacija kada Republička izborna komisija utvrdi da izborna lista sadrži određene nedostatke odnosno ako utvrdi da nedostaci u izbornoj listi nisu otklonjeni ili nisu otklonjeni u predviđenom roku, tada **Republička izborna komisija donosi u narednih 48 časova rešenje kojim se odbija proglašenje izborne liste**.

— U čl. 84. st. 3. ZINP u delu koji reguliše Utvrđivanje i objavljivanje rezultata izbora propisano je da ako podnosilac izborne liste ne dostavi podatke ni u naknadno ostavljenom roku, Republička izborna komisija će **posebnim rešenjem** sve dobijene mandate sa te izborne liste dodeliti kandidatima sa liste prema njihovom redosledu na listi. **Protiv ovog rešenja nije dozvoljen prigovor niti žalba**.

Dakle, u oba slučaja prvostepeno rešenje odnosno rešenje Republičke izborne komisije je pravosnažno, s tom razlikom što se u čl. 48. Zakona utvrđuje da protiv donetog rešenja nije dozvoljen prigovor niti žalba a u čl. 46. Zakona to nije propisano, ali nije ni propisano pravno sredstvo zaštite u odnosu na prvostepeno rešenje.

Ovakvom regulativom povređen je Ustav RS (čl. 22. st. 2) koji utvrđuje da je svakom zajemčeno pravo na žalbu ili drugo pravno sredstvo

protiv odluke kojom se rešava o određenom pravu ili na zakonu zasnovanom interesu.

IZOSTANAK PRAVNE ZAŠTITE

Zakon o izboru narodnih poslanika u postupku utvrđivanja zbirne izborne liste i objavljivanja iste, ne predviđa nikakvu pravnu zaštitu:

— u čl. 47. ZINP utvrđeno je da **zbirnu izbornu listu utvrđuje Republička izborna komisija** i ona sadrži sve izborne liste sa ličnim imenima svih kandidata i potrebnim podacima. Redosled izbornih lista utvrđuje se prema redosledu njihovog proglašavanja. Zbirnu izbornu listu Republička izborna komisija objavljuje u Službenom glasniku Republike Srbije i to najkasnije 10 dana pre dana određenog za održavanje izbora. **Svaki podnosilac izborne liste ima pravo da u roku od 48 časova od dana objavljivanja zbirne izborne liste izvrši preko lica koje ovlasti uvid u sve podnete izborne liste i dokumentaciju podnetu uz nju.**

Osim **prava na uvid**, zakonodavac u ovom slučaju *nije predvideo nijedno sredstvo pravne zaštite u slučaju eventualnih povreda.*

ZAKLJUČAK

Na osnovu rečenog, možemo konstatovati da je značaj pravne zaštite izbornog prava velik. Razlozi za što potpuniju zaštitu izbornog prava su u činjenici obezbeđenja da stvarna volja birača dođe do izražaja, da se obezbedi slobodno opredeljivanje birača, da se birači zaštite od pritisaka i uticaja i raznih zloupotreba i mahinacija.